Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

Серлоло

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ЕРА, 19 МАЙ, 1988 ШУ. ★ № 60 (7563). ★ Мах 3 кеп.

ЛаьрхIар кхоачашду

Укх тIеххьарча шерашка «Аргунводпромстрой» производственни объединенена чуйоагIача цехашта, заводашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхалаттарех цаI я Карабулакски нерудни гIишлон материалий завода коллектив. Доккхий декхараш тIанйцад цо пятилетка кхоалагIча шера. Чакхбаьннаб укх шера хьалхара биъ бутт. Долче, мишта кхоачашду цо ше тIанйца социалистически декхараш? Ер шу доладелча денз цо баьча балха итогех гуш да из ший деша да йолга. Нерудни гIишлон материалаш арахецара задании ший потребителашта продукци лоаттаяра дола договорни декхараши толамца кхоачашдаьд цо. Продукци маьхалъяккхара биъ бетта план 104 процент кхоачаш а яь, йоагIачул дукхагIа ехкай завода болхлоша 30 эзар сома маьха тайп - тайпара продукци, заданел совгIа цар арахийцай 46 эзар сом мах бола товарни продукци.

Арахецача продукцега дIабода мах лохбара йолча биъ бетта заданех а толамца лоархIаяьй предприяте коллектив. ЙоагIачул дукхагIа продукци маьхалъяккхарах, бийдал, электроэнерги, кхыйола материалаш кхоярах цо укх шера 40 эзар сом *пайда баьб. Из хул планагIа* лаьрхIачул диъ эзар сом дукхагIа.

Заводерча цехий, производственни участкай коллективех цхьаккха а яц пачхаьхьалкхен планахи тIанйцача декхарехи лоархIа ца еш. Царна юкъе къаьстта дика болх беш я Албогачиев Мувса керте латтача лоамашкара кхера боаккхача цехеи Эсмурзиев Iалихана кулгалдеча дробильно - сортировочни цехеи коллективаш.

Деша дай бац

Соахка денз госприемкагIа, укх шера цхьоалагIча январе денз самофинансированеи йиззача хозрасчетеи кердача системагIа къахьегача Назрановски ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» завода машинашъерашa доккхий декхараш тIаийцад шийтталагIча пятилетка кхоалагIча шера план хьалха кхоачашъяраи XIX Ерригсоюзни партийни конференци хьаеллача денна сийленца накъабахараи. Мишта кхоачашду цар шоаш тIанйца декхараш? ДIабахача биъ бетта цар баьча балха итогашка хьежача хоадамболлаш ала йиш я уж шоай деша дай хиннабац, аьнна. ТIанйцача декхарех меттел пачхаьхьалкхен планах а лоархIаяц завода коллектив. Ший потребителашта поставкаш яра договорни декхараш 99,8 процент мара кхоачаш а ца деш, царга дIа ца кхоачаш йинсай 20 эзар сома маьха продукци.

Товарни продукци арахецара даькъе дIабахача биъ бетта машинашъерашта тIадиса декхар да 519 эзар сома маьха. Цу даькъе цар ара ца хецаш йисай 26723 электросверлильни машина, 635 гIишлон - отделочни машина, кхыйола продукци.

Къахьегама овсарле лакхъяра биъ бетта план 99,4 процент мара кхоачашъяьяц предприяте коллективо. Цу юкъа пачхаьхьалкхенна 1 миллион 268 эзари сом пайда бе безача, баьр 547 эзар сом мара бац. Арахецача продукцега дIабода мах лохбара заданех а лоархIаяц из.

Къаьстта во болх а беш, товарни продукци арахецара пачхаьхьалкхен план кхоачаш ца еши дукха декхар тIадусаши хьайоагIа Костоева Марем, Хутиев Мувса, Цуров Батарбик керте латтача кхаь цеха коллективаш.

XIX Ерригсоюзни партконференце делегаташ

КЪАХЬЕГАМЦА ДАЬККХА СИЙ

Бехктокхаме никъ ба Назранерча трикотажни фабрикерча йоIо — Дерсигова Дибас кастта Москве хьоргбар. Ден а бус а цун уйла еш я из укх деношка. Тамаш а яц: сенца озаргба, сенца бустаргба цо шийха бенна наьха тешам? Атта мичад *сел лакхача форуме* — XIX Ерригсоюзни партийни конференце бахийта хоржача делегатий спискашта юкъеваха. Диба яхай. Ше мо перестройка тешшаме хьинаре хьаллоацаш болча итташ, бIаьш, эзараш хулача наха юкъера харжа а хержа йохийт из цига наьсархоша, берригача республика къахьегамхоша, коммунисташа. Цар сий да цо цига хьор, цар бехктокхам ба. Цудухьа я Диба сел уйлане яха.

ХIаьта а из йовзараш сатийна ба. ХIана аьлча, хов царна укхаза ше яхача-лелача, болх беча моттиге санна из декхар а цо дизза кхоачашдергдолга.

Пхи эзар делегата юкъе трибуна тIа яла ший вIаштIехь ца доале а шийна дагардар дIаала, дIахайта, ладувгIа, цигара цIаеча наха дIадувца хьаькъал хьаэца ховргдарех я Диба.

Цу конференце делегаталла кандидат харжара хетаяьча фабрика партбюро шеръяьча заседане вар со. Дукха нах гулбелар цига — парте бараш а боацараш а. Зийра аз: Дибай цIи яьккхача цу миноташка юххьанца хинна шекон бос дIа а баьнна сийрдаяьлча санна хеталора зале гулбеннарий юхьмараш. ВIалла саго дош аьнна децаре а, кулгаш айдаь децаре а из белгало а тоъаргъяр Дибай гIулакха-м, аьнна хийтар. Саго гадаккха дезаш бац цун къонача вахара никъ: тIаьръюкъе уллаш санна гуш-бовзаш ба из цо болх беча а из яхача-лелача а. ХIаьта а, шийла хьалхагIа кхычо алар кхераш санна кулгаш урагIъухийтар наха, партбюро секретара Плиева Лизас: аладувца Дибайх шоашта хетар, аьлча.

— Кхы дикагIа кандидатура мичахьара лохаргья сона-м хац, — аьлар комсомола XX съезда делегат хиннача къонача швеямотористкас Тутаева Эсета. — Йизза коммунист, хIаьта дерригача ший дегаца, сийленца, къахьегамца перестройкана кIоаргга мутIахьа болча нахах а я Диба. Аз а бу цун никъ дег тIара къоабал.

— Аз айса эггара хьалха доккхал ду цу исторически лоархIам болча форуме вохийта саг вай коллективера хоржаш, — аьлар коммуниста, слесарь-сварщика Котиев Ахьмада. — ХIаьта Дибайна духьала ала са а дац хIама. Диба — сий, эхь эздел долаш йоI я. Перестройкана эшшача тайпара йизза къахьегамхо, организатор а я.

Массане а цхьатарра урагIдахийта кулгаш а ца тоъаш, тIоараш техар ерригача зало, Дерсигова Iаддалгире Диба XIX партконференце делегат харжа аьнна КПСС обкома пленумага дехар деш бола соцам Iобийшача.

… МалагIа низ, малагIа никъ ба сел наьха сий тIехьа долаш Диба ший ираза хьасте югар? Мичахьара болалу из? Сона дика дагадоагIа (каст-каста хулар со из деша яьгIача школе) урокаш йисте яьлча чу а ца йодаш шоай школьни зIамигача швейни мастерске из чуидда. Кулгаца кхестаеча тишача машинкаца теникий кочалгаш, хачелгаш тегаш ягIаш хулар доккхий Iаьржа бIаргаш дола зIамига йиIиг — Дибаг. Гонахьа дадаш тайп-тайпара бесаш дола дукха кIада зигаш хулар цIагIара дена а школьни завхозо трикотажни фабрикера дена а. Цу хана Дибайна хацар уж цо мичахьара кхухь.

Сона хеташ, цу хана дижар цун кер чу ший хургйолча профессе «йоазув», цу хана езаялар цунна швейни машинкас лекха «йиш». Из иштта хиннадеце, сенна яхар из, аттестат хьаденнад а алалехьа трикотажни фабрике? Из иштта деце, ерригача фабрике дIа хIана хезар цун цIи, вязальщица говзал бокъонца Iомаяь а ялалехьа? Кхера тIа даь йоазув хинна Iац бера хана Iомадаьр. Цун вахара никъ сийрда боаха лампа а хул цох. Дибайна а тел цо из сердал, лагIа тIара — лагIа тIа а йоахаш.

Вязальщикалла болх беш цхьа-ши шу даьлча, швея-мотористка професси Iомае лайра цунна, школьни тишача машинка тIа ше тийга теникий барзкъалгаш, баьха ло дага а беха. Из дIахайнача конвейерий бригадираша ше-шийгахьа дIа-хьа увзайора Диба. Юххера Джандарова Сельжан котъяьлар. «Сога йита, айса Iомаергья аз» — аьлар дукхача хана денз къонабарий наставницa йолаш хьайоагIача коммуниста.

ХIанз 16-гIа шу да Дибас цу профессех болх бу. Ший тайпара нийса мугI бодаш, хоза, дика хул цун кулгаша хьадаь барзкъа. Лакха я цун къахьегама овсарле а.

Хьажар со парте XIX Ерригсоюзни конференце сийна ше тIаийца социалистически декхараш кхоачаш мишта ду (цу хана набарах а дагадацар цунна, ше цун делегат хургья аьнна). ГIад ца вахача Iелургвоацаш я Дибай къахьегама лицевой счет. Укх тайпара я цо ший нормаш, планаш кхоачашъяра хьахьокхача процентий цифраш: январь — 147,3; февраль — 121,6; март — 131,1; апрель — 119.

Цар хьахьокх конференци болх бе йолалу денош хьатIакхоачача хана укх пятилетка кхаь шерара ший план кхоачашъергья аьнна цо денна дош каьхата тIа дусаргдоацалга. Цу яхье а цхьаь яц Диба. Цун болам хьал а лаьца цо санна урхе яккха вахте латт кхы а 56 йоI. Царна юкъе я цо болх бе Iомаяь вай лакхехьа йийца Тутаева Эсет а йолаш 10 швея-мотористка. Шоай новкъоста тIехьа бисац уж а.

Дукха ба фабрике мелла хала деле а Дибас аьннар, цо дIадоладаьр хьаллоацеш бола тешаме новкъостий. Тамаш а яц. Цо а дIалу царна дерригa ший творчески хьаькъал, ший кулг-говзал, из а йоал царна эшача хана оарцагIа. Массаза хийцай цо уж бахьан долаш шийна езаенна, ше дIаIаьма балха моттигаш. Эггара тIехьа йисача участке йода из юкъ-юкъе. ХIанз шоана из гургья хIаьтта болх бе Iомалуш боагIача училищера баьхкача къонача мехкарий бригаде.

— Уж а Iомабергба аз, сай болх а бергба, — аьлар сога Дибас, со цецваьнналга хайча.

Иштта совлен хало хьатIайиешше а ханал ши шу хьалха чакхъяьккхар цо дIаяха 11-гIа пятилетка а.

Дукха къахьег Дибас общественни вахаре а. КПСС обкома, райкома бюро член хиларал совгIа хьинаре дакъалоац цо фабрика парторганизаце вахаре а. Ший политически знаней хьаст а лакъийтац Дибас. Марксизма-ленинизма университете дешаш я из.

Дукхача къамех нах болаш интернациональни коллектив я из болх беш яр. Цхьан цIен дезал мо барттайна, шоайла Iимерза болаш къахьегаш а ба. Дибас а кIезига къахьегац из доттагIал чIоагIдара.

Из-м цун наькха тIа йоаллача Къамий ДоттагIлен ордена а хьахьокх.

М. ЗАНГИЕВ.

Доакъар шортта Iалашдара

ДIадаха шу чIоагIа беркате хилар тхона. Доакъар кийчдара йола планаш тIеххоачашийр оаха. ГIулакх иштта хилар бахьан долаш, тха хьайбаш леладерий йиш хилар доахан лерттIа Iангара даха, шура яккхара боарам лох ца балийта. Соахка даьккхача доакъарах кIезига-дукха сов а даьннад. ХIаьта из мел лоархIам болаш да дувца мича деза.

Укх шера тхона хьалхашка латта декхараш соахкарчарел чоалханегIа да. 6800 тонн силос кIоаг чу йолла, 1700 тонн йол, 2000 тонн ча кийчде дезаш да тхо. Из кхоачашдара аьла лаьрхIа дIайийна 200 гектар люцерна я. Царех хIара гектара тIара 40—45 центнер йолаш йол чуэца лерхI оаха. Цул совгIа 662 гектар цонаш а я совхоза. Цу тIара 335 тонн йол яккха дага да тхо. Иштта дIайийна кхыйола доакъара культураш а я тха.

Доакъар кийчду ха чIоагIа бехктокхаме йолга кхетаду оаха. Эггара керттерча тхоай декхарех лоархI оаха доакъар чуэцаш йола техника ма хулла дикагIа тоа а яь, кхай тIа араяккхар. Уж балхаш хьоггехьа йистедаьхад оаха.

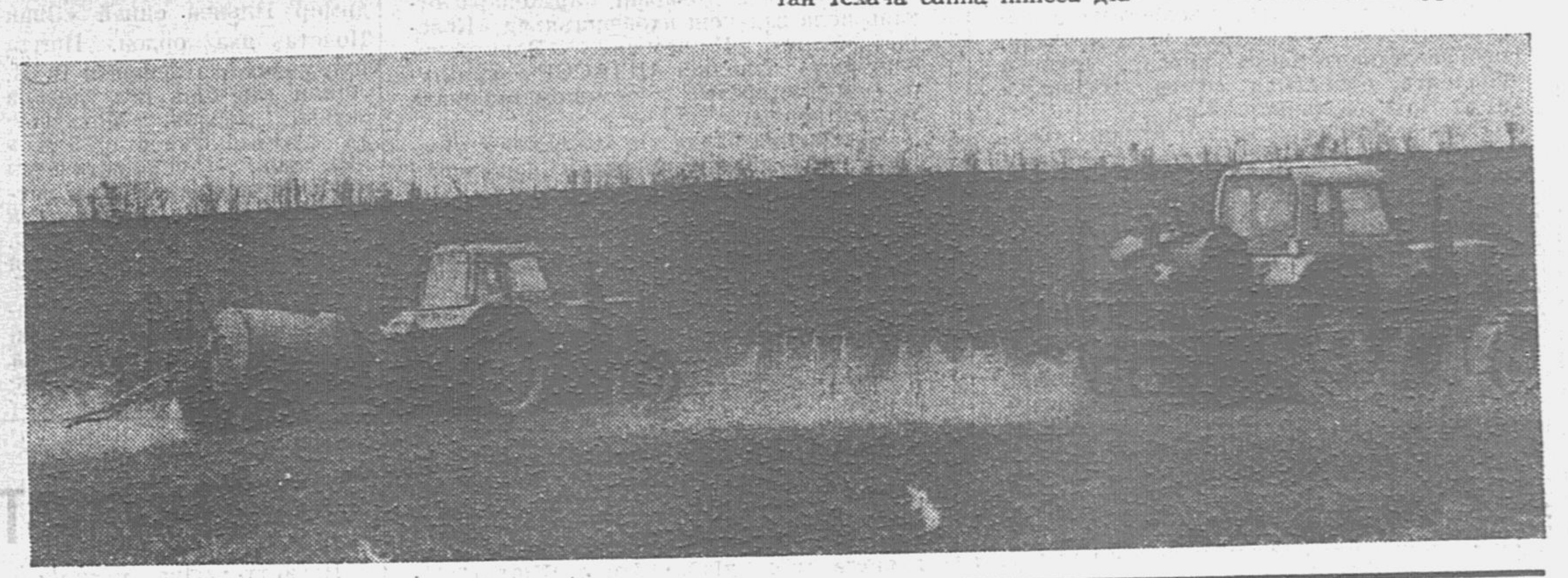
Рапс хьалкхеяьй боахаме 200 гектара тIа. ХIара гектара тIара 60 центнер чуэца, аьнна, чIоагIо яьй оаха.

Дукха ха йоаццаш тха совхоза парткоме дийцар доакъар чуэцара хетадаь дош. Тха бригада доакъашхоша дош делар хьинар а низ а ца кхобеш, къахьега, аьнна. Из-м кхетадеш а да. Доакъар чуэцарга хьежжа моральнии материальнии поощренеш ергья тхона. Цу гIулакхо тха теркам тIаоз, толамаш даха дог-уйла чуйоссийт.

Iа гаьна дац. Цудухьа тха декхар — хьайбаш Iангара дахара шортта доакъар Iалашдар.

А. КОРИГОВ,
Малгобекски района М. Горьке цIерагIча совхоза бригадир.

Шура тIакхийттай

XIX Ерригсоюзни партийни конференци гаргаувзаш дола хIара ди массаза дала дукхагIа, хьинарегIа къахьегаш да тхо оахаш денна дош кхоачашде гIерташ. Цун сийна тIанйца социалистически декхараш вIалла ца хиннача тайпара лакха дале а, уж толамца кхоачашде кайоал тха. ВIалла ца хиннача тайпара да уж.

ДIабахача биъ бетта планагIа 263,8 тонн шура яккха езаш дар тхо. Яьккхар я 327,5 тонн. Вешта аьлча, планал 63,7 тонн дукхагIа.

Иштта тIеххкоачашъяьй пачхаьхьалкхенна дIалуча шурий план а. Цу биъ бетта тха дIаяла езар 232,7 тонн шура яр, хIаьта дIаеннар — 305 тонн я.

ХIанз керда баьцаш хьакха йолаеннача укх деношка тIакхета йолаеннай шура.

Хьалха санна дика хьокхамаш гойташ ба тха ферме меттел, районе а хьалхале лелаеш хьабоагIа дояркаш М. Темирханова, М. Сагова, кхыбараш.

ЦаI цамогаш ца хулийташ, гIел ца долийташ, шоай кердача Iаьсий Iула дизза доал деш ба Iаьсий леладераш Х. Костоеваи Ш. Газгиреевап. Iаьсий а планагIа доагIача 77 меттел хIанзлехьа 88 хьакъоастадаьд хIара 100 Iатта тIехьара.

Лоацца аьлча, партийни форума майрра а дог айденна а накъадаха йиш ярех да тхо.

I. ЛОЛОХОЕВ,
Назрановски района «Назрановский» совхоза Наьсар - Кертерча ферма заведующи.

ХАЛОНАШ ЭШАЕШ

Халла Iангара даьхад хьайбаш Урус - Мартановски района «Труд» совхозе. ДукхагIча даькъе из дувзаденна дар доакъар ца таъарца. ХIаьта а халонаш эшаеш, шура яккхара хьокхамаш лоха ца долийташ къахьег ферма болхлоша. Иштточарех цаI я 1 класса доярка коммунист Хамзатова Лайси.

Укх шера хьалхарча биъ бетта хIара Iаттагара 923 килограмм шура яьккхай Хамзатовас, план 750 килограмм йолаш.

Укх деношка а шийгара масал гойташ болх беш я доярка. ХIара беттача Iаттагара 12—13 килограмм шура йоаккх цо.

Хамзатовас дош деннад XIX Ерригсоюзни партконференцена накъайодаш ший толамаш кхы а лакхде. ХIаьта укх шера хIара Iаттагара 3000 килограмм шура яккха чIоагIо яьй цо.

М. ИКАЛОВ.

ОРБИТЕ ВIАШАГIХОТТАР

ТАСС хоам

1988 шера 15 мае московски ханах 06 сахьати 13 минути яьлча «Прогресс-36» яха мухь кхухьа кема «Мир» яхача лехкаш йолча комплексаца вIашагIхеттар.

Цар вIаши лехар, гарга кхачар, вIашагIтоссадалар, вIашагIхоттар бортовой автоматика новкъосталца хилар. Цу процессашта тIахьожам лоаттабир полетага хьожаш йолча Центро лаьттарча командо - измерительни комплексаца, хIаьта иштта космонавташца Титовцеи Манаровцеи цхьана гIулакхаш а деш.

«Прогресс-36» яха кема дIахеттад комплексах «Квант» мадула оагIонгахьара. Орбита тIа даьккхад станце вIашагIтехача двигательни установкана эша доагор, продукташ, оборудовани, аппаратура, хIаьта иштта почта а.

Экипажа телеметрически информаце даннеегIеи докладагIеи, «Мир» яхача лехкаш йолча комплекса бортови системаш лерттIа болх беш я.

Титов Владимири Манаров Мувсаи могаш-маьрша ба.

Кхашка гIулакх ду

Екхан эттача хIара денах бизза пайда эца а гIерташ, чуйинна бIаьстан - кхашкара балхаш деш боахк укх деношка ЦхьоалагIча мая цIерагIча колхоза кхаш леладераш. Хьалхе денз кийчон мугIаре дIаоттаяь лаьтта техника кхашка дIаара а яьккха тайп - тайпара юртбоахама культураш дIаювш латт цар. Цунца цхьана боккха теркам тIабахийтаб гурахьа дийна ялат ма могга дикагIа хьалтIадалийтара.

БIарг дIа ма кхоачча ухкача кхашка гIолла лел опрыскивателаш тIехьатесса «Белорусаш». ДIаяхача гурахьа дийна кIа оасарах мукъадаккхара гербицидашца обработка еш ба боахама дикагIбола механизатораш Ахмадов Саламу, Соломатин Михаил. ВIаши ул-уллув а болхаш, тай техача санна нийсса дIайолх цар агрегаташ, молхаш дIа ца кхоачаш лаьттан цхьа чIегилг а ца юташ.

— Цу шин тракториста балхага саг хьажа везаш вац, хIана аьлча шоаш хьа мел дер боккхача бехктокхамца а сиха а ду цар. Цудухьа нормал цкъаи ахаззеи дукхагIа да цар гербицидаш тохаш дола кхаш. Укх богарни лаьтташкара хетаргахьа 18 центнер кIа чуэцаргда оаха укх шера хIара гектара тIара, — яхаш дувц колхоза парткома секретара Тимошенко Виктор Иосифовича.

СУРТАШ ТIА: 1) колхоза хьалхалатта механизатораш С. Ахмадови (аьрдехьарвар), М. Соломатинни; 2) гербицидаш тохаш латт гурахьа дийнача ялата.

Р. АУШЕВА сурташ.

Планаш кхоачашъяьй

Урус-Мартановски района «Горец» совхоза кхаь а ферма коллективаша биъ бетта планаш кхоачашъяьй. ИтогашА хьахьокхачогIа, шура яккхара гIулакх дика лел Ю. Кимелатова кулгал деча № 1 ферме. План 730 килограмм йолаш, хIара Iаттагара 829 килограмм шура яьккхай укхаза.

Кхы вогIа дац кхоалагIча ферма коллективо доахаш дола толамаш а. ХIара Iаттагара 811 килограмм шура яккха вIаштIехьдаьннад хьайбаш леладерий.

Боахама сий лакха лоаттадечарех ба дояркаш Адаева Сацита, Умходжаева Малика, Сельмурзаева Зарган.

М. МИКАИЛОВ.

НОВКЪАРЛЕНАШ ЯЛЕ А…

Боккха лоархIаме да гурахьа а бIаьсти а ялаташ дIадувча хана боахамаша цу гIулакха йоаггIаш йола терко яр. ХIана аьлча, укхаза йиш яц культураш дIа а йийна, ши кулг вIашкадилла Iоха. Кхаш леладерашта ха деза малагIа культура маца дIаюв, из дIаювш дола лаьтта мишта тоаде деза. Фу деза дIадийнача ялато лерттIа хьувкъам лургболаш? Цу гIулакха оарцагIбовла беза агротехнически служба болхлой а. Массане декхар цаI хила деза — дика ялат хьалкхедар. Бакъдар аьлча, укхаза цхьацца новкъарлонаш ю хаоттамо. ХIаьта а духхьал хаоттама бехкаш тIадехкар а дукха нийса хургдац.

Районе, таханарча денга, дIайийна йистеяьхай хьалхара бIаьсти юв культураш. Горох, план 1000 гектар йолаш, дIайийнай 1035 гектар, кен, план 300 гектар йолаш, 329 гектар, гидуаргаш, план 1970 йолаш, — ши эзар гектар. Фуна лаьрхIа йола хьажкIаш дIайийнай 3500 гектар, доакъара лаьрхIараш — 2000 гектарага кхоачаш.

Тахан царна хьалхашка латта декхараш бехктокхаме да: макха баккхар, оасар дар, кхыдола балхаш чакхдахар.

Района механизатораша хадданза къахьег ялат хьатIадаьннача кхашка. Оасара духьала балхаш даьд 1200 гектра тIа, тайп-тайпарча лараш та духьала — 7500 гектара тIа, садоахка хIамаш ебаргйоацаш — 700 гектара тIа.

Фуна лаьрхача люцерню дIалоац 800 гектар. Таханарча денга кIир техай 700 гектара тIа. Культивации макха баккхара балхаши чакхдаьхад массанахьа а.

Бехктокхаме дIадихьар ялат дIадера балхаш «Алханчуртский», «Малгобекский» совхозашка. Бакъда, цхьадолча боахамашка ханнахьа йистедаханзар молхаш тохара, макха баккхара, кхыдола балхаш. Ховш ма хиллара, из Iаткъаш хургда ялаташ чуэцача хана.

П. УМАНЦЕВ,
Малгобекски РАПО керттера агроном.

ГIИШЛОН БАЛХАШ—СИХА А ДИКА А

«ДIа-хьа лела механизированни колонна» яхар ший транспорт а хIанзара техника а йолаш гIишлон организаци хила еза. Практике гIулакхаш кхыча тайпара да.

Город Аргунера ПМК-245 яхача организацега нах дуккхача объекташка дIа-хьа кхувлаш автобусаш, кирпишкаш, гIум, жагIа, кхыйола материалаш кхухьа ший технологически транспорт а яц. Цудухьа нах балха хьабахка тIехьабусаш а гIишлош хьалъелга сецаш а моттигаш нийслу.

ДIадахача шера а, хьалха санна, халкъа боахама а соцкультбыта а эггара лоархIаме объекташ хилар ПМК-245 гIишлонхой. 3 миллиони 100 эзари совгIа сома сметни мах бола гIишлон-монтажни балхаш дир цо, вешта аьлча планал 709 эзар сом (1986 шерачул а) дукхагIа.

Хьалъяь яха езаш хиннача нийс объектах кхоъ мара йистеяккханзар: Чири-Юрта облицовочни Iоакъай цех, цига 280 моттиг йола берийн беш, Аргуне 70 квартира йола цIа. Хьалъяь яланза йисар силикатни изделей завод, дробильно-сортировочни установка, халкъа боахама боаккха лоархIам бола кхыйола объекташ. Шеръянза йисар Нохч-ГIалгIай цементни завода хий цIендеш йола станци.

Даь балхаш дикалга диллача хана доагIараштa гаьна да. Бакъда, берригa бехк гIишлонхой бац. ПМК кулгалхой Гудермесски завода кирпишкаш во… оландаь хьа ца эцаш Iин… Грозненски гIишлон материалий № 2 йолча комбината кирпишкашца бир болх. Бакъда, цун кирпишкаш а яцар башха дикагIа.

Аргуне 110 квартира йола цIенош хьалдеш болча гIишлонхоша кхомбора кирпишкий, йохар кхераш машина тIара Iо а йоассайора. ХIаьта а дукха хулар еха кирпишкаш. Цудухьа сиха дIабодацар болх.

Кхы дикагIа дац гIулакх кхыча материалий хьакъехьа а. Иштта я конструкцеш, столярни изделеш. Дакъах даь хул корий а наIарий а санагIаш. Уж сихха мур ма долий. Иштта во я Грозненски аьшкбетона конструкцеш а.

1987 шера гIишлон-монтажни балхаш деши ПМК подсобни производствашкеи цхьан болхлочун выработка 8274 сом хилар, доагIаш хиннaчул эзар сом совгIа, болх барга хIара сома лаьрхIа дIадахар нормал кхо кепиг тIеххилар.

ДIадахача шера коллектива балха технико-экономически хьокхамаш цул хьалхарча шера хиннарел доккхагIа хилар. Из иштта дале а, гIишлонхоша бухсоццаш толамаш даханзар. Укх шера кхы а лохагIа да уж лакхагIа хила доагIача метте. Из хьахьокх шу доладеннача хана денз баьча балха отчето. Масала, генподрядагIа даь гIишлон-монтажни балхаш 76,6 процент мара кхоачашданзар, хIаьта шоай низаца — 84,8 процент. Цхьан сага лаьрхIа йола выработка планагIа йоагIачоа гаьна я.

Шу доладелча денз генподрядагIа 178 эзар сома маьхеи шоай низаца 70 эзар сома маьхеи балхаш ца деш дисад.

ДIадахача бIарччача шера гIишлонхоша къахьийгар коллективни подрядагIа. Прогрессивни формагIа къахьега баьлар, бакъда, цунна яь кийчо йоацаш, механически хилар-кх из. Производственни затраташ лакхъеннай, гIишлонхой алапеш лохденнад. Тарифни сеткагIа доагIачул кIезигагIа алапи ийцар наха укх шера январь бетта. Из хиннад самофинансированеи шийга дIадахар меттаоттадареи хьалашка.

Балхара дукха дIабувл нах, календарни 12 бетта балхара дIаваьлар 295 саг, хIаьта балха хьанйцар 393 саг. ПТУ чакхъяьккхача нахах ткъаь итт саг а вац ПМК-а. ДукхагIбола болхлой къахьегама говзал лоха йолаш ба. Иштта бараш а балха совцабе хала да. Специалисташ укхаза чуозалургбац хьога социальни дешаш — алапи а, квартираш а кхыдар а къоаста ца дича. Наха балха говзал Iомаяра йола дешара-производственни база яц.

Лоацца аьлча, дукха хIама да ПМК кулгалхошта, партийни организацена, ерригача коллектива кхоачашде хьалхашка латтар. Уж кхоачамбоацараш дIадаха дезаш да, перестройка, хозрасчета, самофинансироване хьалашка хила йиш яц уж.

Г. ИСАЕВ,
«Знамя коммунизма» яхача Шалински газета корр.

XIX Еррисоюзни партийни конференцена накъадолхаш

КЕРДАЧА ТОЛАМАШКА

Социалистически яхьа оагIув

ДегIаухилга сихде

Экономически обзор

Паччахьалкхен предприятех (объединенех) долча СССР Законо коллективашта керда бокъонаш еннай, оперативно-боахама балха хьакъе ца доагIар а дувцаш, царна юкъегIерталга дIадаькхад, самофинансированеи самоуправленеи ларда тIа хьахинна йола боахама механизма ,принципаш юридически чIоагIъяьй.

Экономикана перестройка яра йолча шеррача программагIа де лерхIаш дар да балха тIа бухсоццаш хьахулачун даькъе къахьегама коллективай материальни безам кхы а чIоагIагIа хургболаш гIулакх вIаштIехьдоакхалга.

Цу хьалашка дуккхача коллективаша толамца кхоачаши тIехкхоачаши яьй укх шера биъ бетта планови заданеш, бIубенна къа а хьегаш, графикал хьалха ювлаш хьайоагIа уж, дика лард йоллаш латт цар 1988 шера план ханал хьалха кхоачашъяра. Продукце керттера тайпаш хьадара укх шера биъ бетта планаши поставкаш яра договорни декхараши толамца кхоачашдаьд «Грознефть», «Оргтехника» производственни объединеней, «Грознефтемаш», «Промавтоматика» НПО опытни», электромеханически, Гудермесски медицински инструментий, «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни, цементни, кхыча заводий коллективаша.

Кердача боахама механизма объединенешкареи предприятешкареи дикка дукхагIа хьадех договорни декхараш кхоачашдара хьакъе, декхарийла ба уж интенсивни методашца боахам лелабара, материальни а иштта къахьегама а ресурсаш кхояра, продукци кердаяккхара, производствана юкъе керда техника йоалаяра, социальни сфера дегIакхувлара тIехьара хьинар айде.

Керда техника оттаяран предприятешкарча болх беш йолча производстваштa реконструкци яраи 1988 шера хьалхарча квартале дIаяхийтай 16 миллион сома маьха капитальни вложенеш.

Из иштта дале а дIабахача биъ бетта промышленность эффективность дикка лохъеннай, из нийсденнад наха дIаэцарга а цар хьашташка а хьежжа продукци арахеца вIаштIехьа ца даларах. Паччахьалкхен законашкеи договорий ларда тIа бувзамаш леладаргеи хьежжа поставкаш яра договорни декхараш кхоачашдара даькъе овлангара денз хувцаденна хIама дац. ДIабахача биъ бетта дIа ца йохьийташ йиса продукци 15,4 миллион сома маьха я. ХIара ялхлагIйола предприяти лоархIаьяц договорни декхарех.

Договорни декхарий дисциплина боарам лоха ба «Грознефтеоргсинтез», «Чечено-ингушстройматериалы» производственни объединенешка, «Красный молот», Карабулакски химически реагентий, биохимически заводашка. Из бахьан долаш, хьалхарча даькъе кхоачаш ца еш йисар чакхдаьккхача мехкдаьтта тайп-тайпара продукташ, машинаш, оборудовани арахецара планаш.

«Красный молот» завод хадданза кхоачаш ца еш хьайоагIа мехкдаьтта аппаратура хьаяра планаш, биохимически завод-ацетон арахецара заданеш, «Трансмаш»-тракторни прицепаш арахецара планаш. ГIишлон индустре предприятеша кхоачамболлаш Iалашбац республика халкъа боахам еттача кирпишкаца, мела лел вIашагIхетта аьшкбетонна конструкцешии изделешии арахецилга дегIакхувлар.

Республикерча йиъ предприяте юкъейоалаяьча госприемка лакхбаьб продукце дикалеи цун технически даькъереи боарам. Царех хIара предприяте кийчон балхаш даь дале а, госприемка гучаяьхай технологически дисциплина телхаеш йола дукха моттигаш, долче чакхъяха йийзар пачхахьалкхен стандарташеи технически хьалашеи дIа мадеххара хьаеш йола продукци хилийтара йола мероприятеш.

ДIабахача биъ бетта потребителашта дIа ца йохьийтша соцаяьй 2,3 миллион сома маьха дика йоаца продукци. Цкъа дIалушшехьа чакх ца а йоалийташ, юхаерзаяьй хьежача ерригача продукцех 3,5 процент яр. Бухсоццаш брак яь ерригa продукци 37 эзар сома маьха хилар.

КПСС июльски (1987 ш.) Пленуме белгалдаьккхар баха нах товаращца Iалашбари царна гIулакхаш дари социальни политика керттера лостам а хинна дIаотта безилга, цунца цхьана халкъа вахара бокъонца бола боарам лакх а бергболаш. Биъ бетта республике бахача наха лаьрхIа арахийцад 160,9 миллион сома маьха товараш е соахка цу юкъа арахийцарел 21 миллион сома маьха дукхагIа.

БоагIача боарамал сихагIа дегIаух лакха дикал йола товараш хьаделга — къаьстта модни дараш, индекс «н» а йолаш дикагIа хьадеш дараш. Цхьабакъда, лаьрхIачул кIезигагIа хьаьй мебель, швейни изделеш, цар ассортимент а дикал а потребителий хьашташа дIа мадеххара хилац цхьайолча хана.

Халкъа эша товараш арахецара оттаяь йола заданеш кхоачашъяьяц «Красный молот», «Пищемаш», «Электроинструмент» заводий, НГIАССР-а культура министерства ремпромкомбината коллективаша.

Бухсоццаш балха тIа хьахулачох чIоагIа тийша да предприятей финансови гIулакхаш. Цунца дувзаденна уж тIакхув пайда бара, коллектив производственни социальни дегIакхувлара йола керттера источник из хиларах тарра. ЧIоагIа йоакхо ю экономически балха, производства эффективноста даькъе бухсоццаш хьахургдар фуд а хьожаш мара, хьалхарча аргIагIа тIанийъяц технологически организационни решенеш, дикача дас санна доалду къахьегамеи материальни ресурсашта.

Еррига промышленность хьанйцача продукци хьаярга дIадодар планагIа лаьрхIачул 4,8 процент лохдаьд.

Из иштта деле а кIезига предприятеш яц лаьрхIачул дукхагIа хьаеча продукцега мах дIабахийта а. Иштта гIулакх нийсдалар, потребителашта продукци лоаттаяра договорни декхараш кхоачаш а ца деш, дукха гIод текхар Iеткъар пайда бара заданеш кхоачашъяра а.

Хьалхарча квартале промышленни предприятей коллективаша пайда бара план 100,8 процент кхоачашйир, из хул соахка цу юкъагIа хинначул 4,4 процент кIезигагIа. Республикера 28 предприяти (хIара пхелагIъяр) бе лаьрхIа бола пайда ца беш йисай.

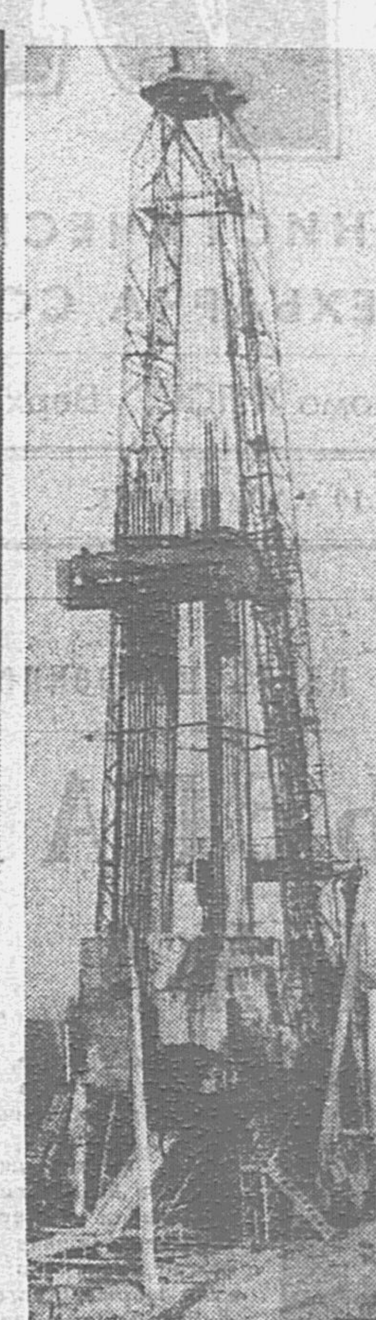
Биъ бетта баьча балхах хьахиннача хьахьокх дукхача предприятешеи организацешеи йиззача хозрасчетагеи самофинансированегеи ялара эсала кийчо яь хилар. Интенсификаци яра, Iилмантехнически прогресс елга сихдара, производства эффективность лакхъяра йолча резерваех мамогга дикагIа пайда ийбара долча дешашта кхоачамболлаш теркам тIаахийтац кулгалхоша, общественни организацеша, къахьегама коллективаша.

ДУККХАЧА ХАНА ДЕНЗ ШОАЙЛА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЯХЬ ЛЕЛАЕШ Я КЪУЛБАСЕДА КАВКАЗА ВЕЖАРАШХА ЙОЛА АВТОНОМНИ РЕСПУБЛИКАШ. ЦАР ПРОМЫШЛЕННОСТО 1988 ШЕРА БИЪ БЕТТА БАЬЧА БАЛХА КЕРТТЕРА ХЬОКХАМАШ

(процентаща)

	Нохч-ГIалгIай АССР	Къулбаседа-ХIирий АССР	Черсий-Балкхарой АССР	Дагестански АССР
Потребителашца даьча договорий ларда тIа вIаши бувзамаш а лоаттадеш, пачхахьалкхен заказашка хьежжа продукци лоаттаяра план кхоачашъяр	97,6	99,6	99,2	99,3
Соахка биъ бетта арахийцачунца нийсйича укх шера цу юкъа хьаяь промышленни продукци	100,7	104,4	107,6	107,4
Халкъа эша товараш арахецара план кхоачашъяр	104,7	107,8	106,2	107,0
Пайда бара план кхоачашъяр	101,2	97,9	101,4	101,5
Промышленни предприятеш	146	142	124	190
Продукцена поставкаш яра план кхоачаш ца яь предприятеш	23	11	12	26

Бурув тохара балхий Малгобекски управлене массане а сий деш саг ва № 95 йолча буровой установка цхьан вахта кулгалхо вола Кошелев Владимир Ильич. 1956 шера денз бу цо из болх. Цо хьийгача къин, цунна карагIдийннарий беза мах беш 11 шу хьалха Владимир Ильича еннай «Знак Почета» яха орден. Иштта цун наькх тIа лепаш я В. И. Ленин ваь бIаь шу дизара хетаяь медаль, «Мехкдаьтта промышленноста 75 шу» яха знак, «Социалистически яхье котвальннар» яха массехк знак. В. Кошелев ва 10-ча пятилетка ударник. Кхойтта шу да из ленински парте член вола.

Боккхача безамца кхоачашду цо хьехамча декхараш. Цар буровой хинна ца Iеш, ерригача УБР коллективе а кIезига бац, цо Iомабаь кагирхой. Царех ба Хаменский Сергей, Карахоев Мустафа, Рухлин Павел, Котиев Серяждин, кхы дукха бараш, Барттайна, вIаши оагIув хьаллоацаш я буровой коллектив. Эрсий, гIалгIай, нохчий, кхыча къамех нах ба укхаза къахьегараш.

УБР-е шерра яьржача социалистически яхье кхоалагIа моттиг яьккхай буровой коллективо. Кхаь шера планагIа 7300 метр бурув тоха дезаш бар установка бурувдеттараш. Цунах хIанз йисар яц 200 метр гаргга мара. Пятилетка йолаелча денз химреагенташ, маркхал, кхыйола материалаш кхом беш, хьурмат деш дIаахийтар бахьан долаш 550 эзар сомал тIех пайда баьб цу коллективо.

XIX Еррисоюзни партийни конференци хьаеллача денга пятилетка хьалхарча кхаь шера план кхоачашъе дага я из.

СУРТАШ ТIА: 1) № 95 йола буровой установка; 2) Хьалхалаттача вахта кулгалхо, бурувдеттар В. Кошелев.

Р. АУШЕВА сурташ.

ХЬИНАР АЙДАЬ

Перестройка йолаелча денз кIезигагIа бIаргагу предприятей, организацей кулгалхой кабинеташка дIа-хьа тела цIе байракхаш. Наха кIезигагIа къахьегалга, социалистически яхьа лоархIам лохбенналга дац из. Сувсаяь отчеташ, приписка чакхъювлаш хинна «къоргаш» дIакъайлалга да. ХIанз луш дола совгIат ший чIоагIа лард йолаш а наьха чакх-са ца доагIаш а хул.

Уж уйлаш дагаухаш ваьгIар со Назрановски района агропромышленни объединенена чуйоагIаш йолча «Экажевская» яхача МПМК начальника Г. Келоева кабинете бIарчча са дIа а лаьца латтача РСФСР-а карара-кара телача ЦIеча байракха бIарахьежаш.

Дукха ха яц из укхаза кхаьча. ДIадахача шера IV квартале баьча балха итогех хьожаяьй цу коллективана из байракх а хьалхара ахчан преми а. Хетаргахьа, укхаза «прописка» яь дукха ха яккха мегаш а я цо. Къахьегама овсарле, хьинар айденнад коллективе. Хьалха денз тешшаме производства юкъеяьккхача подрядо вIалла ца хиннача тайпара тоадаьд гIишлонхой тIулакхаш. Шерра яьржай царна юкъе кастта хургйолча XIX Еррисоюзни партийни конференцена хетаяь социалистически яхь а.

Темп лохлуш яц укх шера а. Масала, хьалхарча квартале укх тайпара да цар производственни хьокхамаш: балхаш де дезаш хинна план — 215 эзар сом, хьадаьраш — 249,1 эзар сома маьха. Апрель а чакхбаьккхар коллективо планаш дуккха тIехкхоачаш а еш. Иштта кийчо ю гIишлонхоша кастта хургйолча XIX партийни конференцена.

Цу цифрашта, гIулакхашта тIехьа хаттар отт: фу низ, фу бахьанаш - таронаш я укх атта йоацача эргалоний хана цу колонна коллективага бел тешаме гIа боахийташ. «Къайле» леха езаш яц. Перестройка дIайолалушше а сихха шоай таронашка хьажа а хьежа, керда прогрессивни формаш юкъейихьар цар шоай балха, керттера яр подряд а йолаш. Шоай хьабе безача балха хоадам а хIаьта цох шоашта дIадоагIар а ховш болча наьха хьинар, къахьегама овсарле, инициатива айъелар. Эггара хьалха из эксперимент цар дIайолайир нах чубаха цIенош хьалдеча участке. Йилла ха аханенга кхачалехьа хьал а даь шишша квартира чуйолча кердача пхе цIен дIоагIаш начальника хьалхашка Iодаьхкар Хамчиев Ахьмада комплексни подрядни бригадо. Цигга гучаяьлар гIишлонхошта бокъонца йола подряда дика тIехьале. ХIанз цхьа подразделени яц укхаза цу хьисапе болх ца беш. Къаьстта «товш» я подряд хIанз (укх шера 1-ча январе денз) укхаза юкъеяьннача йиззача хозрасчетаца: самоокупаемостагеи самофинансированегеи. Социалистически яхь а шеръяь, кIоаргъяьй цу гIулакхо. ТIехь-тIехьа дукхагIа Iоалуш боагIа предприяте хьалхале лелаеш бола къаьст - къаьста къахьегама турпалхой, бIарчча коллективаш. ХIанзарчоа хьалхале я Тутаева Яхе, Албогачиев Iумара, Нальгиев Салмана, вай вийцача Хамчиев Ахьмада бригадашка.

Атта декхар дац 180 саг волча цу коллективана укх шера хьалхашка латтар. ХIанз цар районе хьалъеча зIамигача а йоккхача а 19 гIишлон объектех 15 пусковой я, хIабе безар 1 млн. 235 эзар сома маьха болх а ба.

ДIа-хьа а ваха объекташкарча хьалашка хьежача, таронашка ладийгIача хеталу: дукха лелалургдий - хьогI коллективана РСФСР-рча шоай санна барашта юкъера тхьамадал? ХIана аьлча, из ше мо цу гIулакха сагота бац цун дукхагIа бола портнераш, заказчикаш.

Масала, СурхотIа цар хьалъеш латта клуб (хоадаьча ханага диллача) хIанз болх беш хила езаш яр. Хьанаб керттера бехк? Грознерча гIишлон - механизаце управлене ба (УМС). Из клуб хургйола моттиг лардаш йохка мара ца езаш кийч а яь, дIадахача шера март бетта цу МПМК-на дIаяла езаш яр из управлени. Бакъда, цо из болх чакхбаккханзар, цул тIехьагIа ялх бутт баьлча мара. Цу хана йоаяь балха ха юхаметтаоттае вIаштIехь ца доалаш хьайоагIа цу колонна коллектив.

Кхы а да цун гIулакхаш юхадетташ, цун ший балхаца дувзаденнадоаца бахьанаш. Ахчанга диллача, цул йIаьхегIа къахьегама коллектив яц РАПО системе. Бакъда, эшача ханна хьаэца ахча дац ший кассе: РАПО-ра телача указанегIа, цо оттаьча планагIа совхозашта тайп-тайпара объекташ хьалъю цо, бакъда баьча балхах ахча хьалуш боахам бац царех. Декхар хьада аьлча: доацар мичара дIахьаргда оаха, яхаш кулгаш дIа-хьа ухийт заказчикаша.

Масала, 183 эзар сом декхар доал «Маяк» яхача совхозага. Цхьа сом хьаденнадац. Хана жерахьа «цIадоагIе» тамаш йолаш да «40 лет Октября» яхача совхозага доалла 154 эзар сом декхар а.

Дахехьа аьннача тайпара, цу гIулакхо юхабетт гIишлонхой болх. Масала, 300 куб. м. гаргга хьу латт оаха шоана дIаяйта, сихха ахча хьакхачийта, аьнна Красноярскера ена телеграмма ула шоллагIа бутт ба. Аккарга дIадахийта ахча доацаш.

Кхетае мегаргйолаш я кулгалхочун сагото. Дика дар, нагахьа санна декхар хьадала могаргдоацача заказчика банко финансировани хьа ца елларе. Из а де йиш яц, хIана аьлча, совхозага, я кхыча организацега ахча дардацар, аьнна хьалъе езаш, наха чIоагIа эшаш йола объекташ дукха я, къаьстта соцкультбыта яраш.

Лоацца аьлча, цу морча метте банк ше оарцагI ца йоалаш хуле, дIаяргъяц из проблема, цу вай ювцача МПМК-ра а иштта хозрасчетагIа болх бе йолаеннача района кхыча дукхача организацешкара а предприятешкара а.

Районе агропромбанка заведующеца К. Ахильговца къамаьл хилар са цу хьакъехьа.

— Оаха а уйла ю цу деша, — аьлар цо. — Я а я районе халача финансови хьалага кхаьча цхьайола предприятеш, организацеш. ХIаьта а хьалха мо кредиташца уж кIалхаръяха йиш йолаш яц банк. ХIаьта а тхо тийша да, яьча анализо хьахьокхаш а да, шоай финансови гIулакхаш тоаде таронаш йолаш я царех хIара коллектив. Ха эш царна уж хьалхара халонаш дIаяхара. ХIанз мара дIа а мичадоладеннад экономически керда Закон.

ЮвргIага хьежжа Iобахийта беза ког, яхалга да из. Нийса а да. Монетаца хьалха баь «бегаш» дIабаьннаб.

ХIаьта а хийцца перестройка дIаяхьа гIерташ чуийнна къахьегаш боахкараша новкъа я-кх из кхычар къел.

М. КАРАЕВ.

КОММУНИСТАШКА ХЬАЛХАЛЕ А ЙОЛАШ

ЦхьайтталагIча пятилетка а дIадахача шин шера а пачхахьалкхенна хьайбай продукци дIаялара планаш кхоачашйинзар тха совхоза коллективо. ЛийрхIачул дуккха а дукхагIа дар дулх, шура яккхарга дIадодаш хиннар а. Из бахьан долаш, масала соахка 1,5 миллион сом зе хилар тха боахама.

Бахьанаш. Уж дукха да. Керттера дар — хьадечох дог ца лазаш, наха бе-башха доацаш болх беш, къахьегама дисциплина хадданза телхаеш, социалистически яхьах бизза пайда ца эцаш хинна хилар.

ТIеххьарча диъ шера кхо директор хувцавеннав совхозе. Хьалхарча шиннена карагIдаланзар гIулакх меттахьа даккха. Цхьабакъда, боахама коммунисташ раьза болаш эргалонаш е волавелар соахка март бетта керда вена директор Алаудинов Iаьли.

Болх хьабе новкъарло ечох, из тоабара эшачох нахаца дагадувлаш чакхваьлар из ерригача производственни участкашка гIолла. ТIаккха цар къахьегам подрядагIа вIаштIехьбаьккхар. Юххьанца дукха халонаш а нийсъелар из гIулакх чакхдоаккхаш. ХIана аьлча, наха хацар цу хьисапе болх беш шоашта фу доагIаргда. Цкъарчоа аванс мара тергдац, тIаккха тIеххьара кхебаьча хьувкъамга, яьккхача хьайбай продукцега хьежжа ахча лургда, аьнна, шоашка аьлча геттара а духьала хулар нах подрядагIа болх бе. Цхьабакъда, партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш, совхоза экономисташ, кхы тайпа специалисташ оарцагIбаьнна масалаш кхувлаш тешабир уж подрядагIа болх вIаштIехьбаккхар пайдане гIулакх хиларах. Тешам чIоагIбелар соахка цу хьисапе къахьегаш даьчох укх шера тIеххьара ахча ийцача. Из а авансах тийннар а вIашкатехача, хIара бетта юккъера лаьрхIача 200 сом ца доагIаш саг висанзар. ХIаьта цхьаболча гектарникий, дезала подрядагIа хьайбаш леладерий алапеш 400—800 сомага дIакхаьчар.

ПодрядагIа мара кхыча тайпара болх бе безам болаш саг вац хIанз тха боахаме.

5760 гектар оахаш дола лаьтта шоашта юкъе дийкъа а дийкъа, йиъ бригада я хIанз арендни подрядагIа совхозе мел йола юртбоахама культураш кхееш. Цар шоайла социалистически яхь лелаю.

Арендни подряд езаеннай боахаме. Масала коммунисташа Агаев ВахIидеи Абдулаев Саламуси кулгалдеча коллективаша кхаь шера яьй договор, хIаьта Магамедов Мухтареи Алимсултанов Iусманеи — шин шера.

Шоашта эшаш йола техника, удобренеш мара хьаэцац бригадаша совхозашкара. Цудухьа тIеххьарчун машиний коашка, складашка дукха Iайнай совхозе доккха зе деш йола техника, удобренеш. Цу дерригнех пайда эцаш беце а, балансе латтандаь, цунах пачхахьалкхенна ахча тела дезаш я совхозаш. Из бахьан долаш, юртбоахама продукци яккхарга дIадодар ма хулла кIезигде гIерташ, эшаш йоаца техника дIайоаккхаш я бригадай коллективаш, ший аргIагIа еррига совхоз.

Бакъонца йола демократи я хIара бригаде. Цун советаца дага ца ваьлча, балхаца бувзам бола цхьа дош къоастаде бокъо яц бригадира. Коллективо ше хержа саг ва из. Цудухьа наха яхачунга ла ца дийгIача варгвоацаш а ва.

Иштта да кхаш леладеча санна, хьайбаш леладеча а. Дулха кхоабача боахама мел долча царна доал деш Добриев Макшарипеи Абдулрашидов Iабдулеси кулгалдеш ши бригада я. Арендни подрядагIа болх бу цар.

Дезала, индивидуальни подряд а юкъейоалаяьй совхозе. Масала, цу хьисапе тха боахама 300 бежан кхоабаш ва хIанз М. Темирсултанов, 290 — Э. Солтаев, Б. Бачкаевси С. Умаровеи жа хьаийцад совхозагара подрядагIа леладе.

ХIаьта малагIа пайда баьб цу тIулакхо? Цкъа-дале, бIаьсти юв культураш агротехнически эггара толашагIа йолча ханашка дIае вIаштIехьдалийтар, цудухьа цхьатарра дика дегIайоагIаш а я уж хIанз, шозлагIа-дале, укх шера хьалхарча квартала план 370 тонн йолаш пачхахьалкхенна 400,2 тонн дулх, 123,5 тонн шура дIаялара аьттув бир.

ТIеххьарча пхе шера ца хинна хIама да укх шера тха хьайбаш леладараштa карагIдаьннар. Из толам баккхарах, хьайбай продукци алсамъяккхара района боахамашта юкъе яьржача социалистически яхьа дIабахача кхаь бетта итогех котъяьннар а лаьрхIа, карара кара тела ЦIе байракх а луш, сийлен Улга тIа яьккхар тха совхоз.

Доккхий да укх шера тха боахама хьалхашка латта декхараш. Пачхахьалкхенна 1430 тонн дулх, 470 тонн шура, 16,3 эзар тонн шекара свеклаш, кхыйола юртбоахама продукци дIа а луш зе ца хулийташ шу чакхдаккха деза. ХIаьта боахаме хIанз санна болх дIабоде, из иштта хила а мег. Из гIулакх чакхдаккхара нах оарцагIбоахаш низ дIакхоачар дергда совхоза партийни организаце.

А. ЧИНТАЕВ,
«Шалинский» совхоза партийни организаце секретарь.

Керттердар тесса дитад

Укх тIеххьарча шерашка хадданза тIехьаюсаш, пачхахьалкхен декхараш даим тIадусаш хьайоагIарех я Нохч-ГIалгIай АССР моттигерча промышленноста министерствана чуйоагIача «Металлист» яхача завода коллектив. ХIаьта ший потребителашта продукци лоаттаяра дола договорни декхараш цо кхоачашдаь нагахьа бутт бенабац. Цул совгIа дукха моттигаш нийслу завода болхлоша брак йолаш продукци арахецаш, из бахьан долаш потребителаша дIа ца а эцаш, цар дIаяхийта продукци юхакхухьийташ, предприяте коллективо гIод текхаш. Керттерча даькъе уж гIулакхаш нийслу болхлой къахьегами царна юкъера социалистически яхьи эсала вIаштIехьяккхарах, хIаранегара доагIар хьа а дехаш, производственни мощностех бизза пайда ца ийбарах, болх беш йола оборудовани морально а физически а къаенна, тишъенна хиларах, материально - технически Iалашо елга во вIаштIехьдаккхарах. Уж кхоачамбоацараш нийсдаларах хала финансови хьал долаш хьайоагIарех я завода коллектив.

Иштта ах-астагIа а лелхаш болх беш йола завода коллектив укх шера цхьоалагIча январе денз самофинансированеи йиззача хозрасчетеи кердача системага яьнна къахьега йолаелар. Экономически реформа хьалаша цIенхаштта дIадехар предприяте коллектива болх овлангара денз тоабелга, къахьегама овсарле лакхъелга, хьаеча продукцега дIадодачуни предприятена хьатIабоагIача пайдани хадданза учет лелаелга. Цу лостамегIа дола наькъаш техха доладаьд. КIезиг - дукха бокъалгахьа даладоладеннад предприяте коллектива гIулакхаш укх тIеххьарча хана. Хьалха дIаяхача хана цхьаккха хьокхама задани кхоачаш ца еш хиннача цо укх шера хьалхарча биъ бетта товарни продукци арахецара план 104,2 процент кхоачаш а яь, йоагIачул дукхагIа арахийцай 29 эзар сома маьха продукци. Къахьегама овсарле лакхъяра задани ши процент гаргга тIехкхоачашъяьй, оттабаьча боарамал дукхагIа арахийцай бархI эзар сом мах бола нормативно - цIена продукци. Хьаеча товарни продукцега дIадодар кIезигдарах кходаьд 36 эзар сом. Цхьабакъда, хIанз а тIехьа лоархIаяц предприяте коллектив ший поставщикашта продукци лоаттаяра долча договорни декхарех. Смежникашка дIабахача биъ бетта цо дIа ца кхоачийташ йисай кхо эзар сома маьха тайп-тайпара продукци. Иштта лоархIаяц из пачхахьалкхенна пайда бара заданех а.

Дика я аьнна белгалъякха йиш йолаш продукци яцар дIадахача шерашка заводе арахецаш. Цу лостамагIа хIанз кIезиг - дукха гIа дIахьалхашкахьа баькхаб завода коллективо. Дукха ха йоаццаш Карабулаке хьайийлача кердача цехе хьадеш дола «Турбалет» яха ловзоргаш, подносаш, механически цехе хьаеш йола карнизаш дика лоархIаш, бахача наха чIоагIа хоатташи дIаэцаши я.

Цхьабакъда, вай мехка шерра перестройка яьржача хана завода коллектива болх эргабаьккха тоабара де дезараш дукха да. Социалистически яхь йоаржаяра хьакъехьа йоккха формализм я укхаза. Болхлой меттел цехашта керте латта мастераш а довзаш бац шоашта хьалхашка латта декхараш, хIанз а ховш бац шоаш хьанца яхь лелаю. ТIаккха дувцилга а дий яхьа итогаш ярах? Лоацца аьлча, дац. ХIара бетта цехий, производственни участкай коллективаша баьча балха планови отдела болхлоша итогаш ярца чакхдоал цу даькъера гIулакхаш. Долче, яхьа керте отта еза а из кхетамца вIаштIехьяккха еза а общественни организацеш юстара латт цу лоархIамеча балха. Из цхьаккха дича а ла мегаргдолаш гIулакх дац. Предприяте партийни организаце хьалхленца тIехьа а ца тетташ, цIенхашта из болх тсабе беза ха хьатIаэттай хIанз, хIана аьлча, завода коллектив болх беш я экономически реформа кердача хьалашка. Долче, хIанз укхаза керттера хьокхам ба пайда бари балха тIа бухсоццаш хьахулаш дари.

Хьаеш йола продукци дикагIа хилийтара, цун ассортимент шеръяра къестае езаш проблемаш йоацаш санна сатийна багIа завода кулгалхойи общественни организацеши. ОТК контролерий штат йизза вIашагIъеллаяц укхаза хIанз а, цудухьа мелбалийтаб хьаеча продукцена лоаттабу тIахьожам. Кхаь бетта цкъа мара хилац «Продукце дикала» ди. Брак ца нийсйолийташ продукци кийч а еш, къахьегаш барий опыт шерра йоаржаяц, долче, цунах пайда а ийбац. Иштта болх барах доккха зе доал предприятена. Масала, укх шера пхелагIча феврале продукце дикала долча дешашта вола завода директор заместитель Беков Салмана Мувса керте а этта, контролераш хьежар укхаза хьаеча ведрашка. Царна гучадаьлар къаьнача чертежегIа уж хьаеш хилар. Дужкаш хила ма еззара ца хиларах брак йир 6,8 эзар ведар, уж юха тоаеш дукха ахча, къахьегам дIабахийтар. Цу бетта «Росгалантерея» базера брак а яь, юхакхаьчар мастер Ш. Харцаев керте латтача механически цехе кийчъяь 13 поднос. Из бахьан долаш бехк бир мастера Харцаевна а контролера Фиткулина Олимпиадана а. Брак йолаш продукци хьаярах хинна 71,5 сом зе хьатакхийтар Галабаевга, Вашаевга, Мирзабековага.

Ер шу доладеннача хьалхарча бетта директора заместитель М. Беков хьежар шоллагIча механически цехе хьадаьча 40 совгIа долча йолхьангагеи 61 целагеи. Хьежача йолхьингех 30 брак дир, хIаьта целаш — дерригаш а. Из бахьан долаш Харцаевнеи Фиткулинанеи выговораш йир. Брак ярах хинна зе юхаметтаоттадайтар цу гIулакха бехке болча Курбановайга, Саламовайга, Хажихановга. Иштта сакхат долаш продукци арахецаш дукха моттигаш нийсъеннай завода кхыча цехашка а.

— ДIахо иштта болх бе йишйоацилга дика кхетадеш да тхо; — аьлар Беков Мувсас. ХIара цехана тIачIоагIбаьб оаха ОТК контролераш. Нагахьа санна, цар брак йола продукци чакхйоалийте уж бехктокхаме оз, из продукци хьаяьрашта нийсса. Цудухьа укх тIеххьарча хана сакхат дола тха продукци потребителашка дIакхаьчаяц, долче царгара тхога цхьаккха рекламаци а енаяц.

Лакхе белгала мел даьха кхоачамбоацарий овла хоадабаь, уж дIадахара мел эша хьалаш долаш да заводе. Цу даькъе цIенхаштта а доагIаш дар хьадеха а, брак ераштa никъ бехкар, яхь лелаечара формализм дIаяккхар общественни организацеша, халкъа тIахьожамхоша, ОТК контролераша кхоачашданза даргдоаца сийлен декхар да. Цу гIулакха кхоане ехка йиш яц.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

Нов. Х. В. Туркаевна Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота яларах дола

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Боккха Iилман болх бараxи общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла Туркаев Хасан Вахитовича — Нохч-ГIалгIай историе, социологе, филологе института воккхагIволча Iилман болхлочоа.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **Х. БОКОВ.**

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **С. КОЖУХОВСКИЙ.**

гор. Грозный.
1988 шера 11 мае.

Нов. Г. Г. Рязанцевана Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота яларах дола

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Халкъа боахаме социалистически законность чIоагIъярахи общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла Рязанцева Галина Григорьевнана — Нохч-ГIалгIай АССР керттерча Паччахьалкхен арбитра.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **Х. БОКОВ.**

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **С. КОЖУХОВСКИЙ.**

гор. Грозный.
1988 шера 13 мае.

ГАЗЕТ ДЕШАРАШКА

Халкъа депутатий Грозненски городской Совета V-ча сессега кийчо еш, горсовета исполкомеи, редакцеи газетий оагIонаш тIа «Мишта хила еза унахцIено лораелга?» яхача рубрика кIала шоашта хетачогIа дувцара тIахьех газет дешараш. Шоана хьалхашка е хаттараш оттаду оаха:

— Фу хет шоана города поликлиникашка, больницашка латтача хьалах? УнахцIено лораяра эшараштa кхы а чIоагIагIа теркам тIаозара фу дича бакъахьа хет шоана?

— Фу де йиш я шун районера поликлиникаши больницаши сихагIа хьалъяра? Мел ха йоаккх оаша унахцIено лораяра лаьрхIа керда гIишлош хьалъяргa хьежаш?

— Бахача наха малагIча формех новкъостал де йиш я унахцIено лораяра объекташ сихагIа хьалъяь яхара?

— Мишта сихде йиш я дарбан учреждений къаьнарча фонда реконструкци а капитальни ремонт а елга?

— Фу де деза моттигерча бийдалах гIишлон материалаш хьаелга дегIахкувлара?

— УнахцIено лораеча йолаш йола материально-технически база лелаелга, лораелга тоадара фу де деза?

— УнахцIено лораеча маьхах гIулакх делгах фу хет шоана?

— МалагIча форме дегIакххийлача бакъахьа хет шоана уж гIулакхаш (индивидуальни къахьегама хьисапе, кооперативаш, маьхах болх беш йола хозрасчетни поликлиникаш хьаелларца)?

— Фу де деза городе медицински кадраш чIоагIъяра?

— УнахцIено лораяра материальни база тоаяра шефствующи предприяте фу де йиш я?

— Шефствующи промышленни предприятешеи дарбан учреждениешеи цхьана беча балхах фу хет шоана, малагIа резерваш я укхаза?

— Фу хет шоана медицински болхлой компетентни хиларах, уж хьалкхебара боарамах?

— Сенца гу шоана дарба деча учреждений балха юкъагIа дисараши кхоачамбоацараши, цу хьакъехьара шун предположенеш?

— Дарбан учреждений технически Iалашо хIанзарча дIадехарашка хьежжа я е яц?

— Фу хет шоана города аптекаша эшача дарбан препараташца ца могаш бола нах Iалашбарах?

— Мишта дарба ду шоана городской больницешка?

— Шин унахцIенонна малагIа гIойле ю профилактически хьажаро, диспансеризаце?

— Шоана хетачогIа фу эш города дарбан учрежденешка?

— УнахцIено лораяра материально-технически база чIоагIъяра малагIа гIулакхаш ду города советски а боахамий а органаша?

Оаха цу къамаьле дакъа лаца хьех г. Грозне халкъа депутатий городской а районни а Советий депутаташ, партийни, советски органий болхлой, предприятей, организацей, дарбан-профилактически учреждений кулгалхой, болхлой, колхозхой, специалисташ, берригa газет дешараш.

Продукце дикала—хадданза терко

МАЬКХ—ДААРА КОРТА

Маьхк долчача хIаман корта ба, оалаш да халкъа кица. ХIара дийнахьа наха буаш а бола кхача ба из. Цхьабакъда, вайна махетта дика хилац тикашкара хьаэцаш йола маьхк, маьхка-булочни изделеш. Бакъонца уйла йича, вай заводаша хьаеш йола маьхк стандарташа дIа мадеххара яц. Цул совгIа эшшача ассортиментагIа маьхка - булочни изделеш ца хилара тIа гIолла ца эшаш дола къамаьлаш дIадолалу наха юкъе.

Хьоара, маьхка, иштта маьхка - булочни изделей дикалга хьожаш яьча анализо хьахьокх, денна буаш бола кхача во хилара объективни а иштта субъективни дукхагIа а долаш бахьанаш хилар. Стандарташа дIадехараш телха а деш, республикерча маьхк еча заводаша арахеца продукци во хиларах тайптайпара бехкаш даьд царна: экономически санкцеш яьй, маьхала ца йоаккхийташ сецаяьй маьхк, хоадамболлаш йола режим увттаеш моттигаш нийсъеннай, брак яьрaштен предприятей кулгалхоштен гIод дийттад. Масала, дIадахача шера Грознерча маьхк еча шин заводагеи хлебокомбинатагеи ЦСМ-о экономически санкци а яь, 87,5 эзар сом гIод такхийтад. Административни бехктокхаме озара маьхк еча заводий 15 болхлочоа протоколаш оттадаьд. Цунах лаьца лакхе латтача органашка хоам баьб. ХIаьта дикагIча оагIорахьа хIанзалца хьа хувцаденна хIама дац.

Мишта-д теш вай мельзаводашка доаккхаш дола хьоар? Цига хиннача тха болхлошта гучадаьлар из дика ца хилар. ХIанз укх сахьате ялата продуктай управлене республикана эшачох 47 процент дола хьоар мара лоаттадац, вож 53 процент республикал арахьара хьатIакхухьаш да. Республикера хьа мел доагIа хьоар Назрановски мельзаводо лоаттадеш да. 1929 шера хьалъяьй из, моральни а технически а тишъеннай цу чура оборудовани, цудухьа хIанзарча нормаша дIа мадеххара яц технологи а. Иштта долча хьалашка болх а беш, предприяте коллектива вIаштIехьдалац арахеца продукци боаггIача боарамагIа дика хилийта, овлангара денз реконструкци е езача хьала тIа дIатIаэттай завод.

Предприяте доаккхаш дола хьоар дика хилар сенах тийша да? Хьалхарча даькъе из тийша да хьачудоагIа кIа дика хиларах. Назрановски мельзавод мел къаьна яле а, хадданза чура таронаш лехача наьсархоша укх тIеххьарча хана дикка эргаяьккха тоаяьй шоай технологически процесс. Долче, хIанз а тIехьа цар вIаштIехьдаргдар тIехдика хьоар даккха, хIаьта из де цар таро хилийтац ахьа хьачудоагIа кIа во хиларах. Къаьнача завода коллектива низ кхачац сортегIа кIа къестаде, цу гIулакха эша емкосташ ца хиларах, иштта йоацаш я укхаза кIа дилара йола мойка. КIа ахьалехьа хьалха из цIен а деш, доаггIача кондицега дIакхоачадара эша ялат цIендерг а йоацаш я.

ХIаьта а цу предприяте доаккхача хьоарах хьаеш йола маьхки маьхка - булочни изделеши дикагIа хилийтара цхьадола балхаш чакхдаха лаьрхIад укх шера. Маьхкацареи маьхка - булочни изделешцареи кислотность цхьа процент лакхъе, тIадоагIача шера цхьоалагIча январага кхаччалца йолча хана доаккхача лакхерчеи цхьоалагIчеи сортагIа долча хьоараца 23 процентал чухьнахьа йоацаш клейковина, шоллагIча сорта хьоараца — 20 процент, обойни хьоараца 15 процентал чухьнахьа йоаца клейковина хилийта бокъоеннай. Дика хьоар даккхара республике эттача хьалаца дувзаденна хьалъе йолаяьй маьхк ю комбинат, цига дийнахьа буси доаккхаргда 380 тонн хьоари 630 тонн комбикормеи. Цига мел доаккхаш дола хьоар лакхерчеи цхьоалагIчеи сортагIа хургда. ХIанз комбината хьалхарча пусковой комплекса объекташ хьалъеш я. Укх шоллагIча квартале болх бе йолалургья из. ТIаккха эшшача боарамагIа хургда республикана лоаттаду хьоар.

Фуд-теш хIанз республикана маьхкапекарнии макаронниий промышленноста управлене коллективо дика доацача хьоарах хьаю маьхки маьхка булочни изделеши дикагIа хилийтара деш дар? Цу лостамагIа дукха балхаш ду цо. ДIадахача шера управленена чуйоагIача предприятей технологически службай ОТК-и болхлошта аттестаци йир, цхьайтта инженерно - технически болхлочо Воронеже, Ленинграде, Москве лакхйир шоай квалификаци. Иштта аттестаци йир предприятей керттерча инженераштен производствай заведующештен. Эрригa предприятеш къахьегамах алапи телара йолча кердача системага яьлар. Предприятей кулгалхошта премеш телара йола положени чIоагIйир. Уж хьежаелга тийша да продукце дикалах: арахийцача продукцех лаьца рекламаци хиннаеце, лакхерча сортагIа йола продукци хьаьяле. ДIахо управлене предприятей материально - технически база тоаяра, арахеца продукци дикагIа хилийтара 1988 шера чакхъяха лерхI укх тайпара мероприятеш: № 3 йолча маьхк еча заводе хьалъергья тара йоацаш хьоари тухи лоаттадара йола склад, иштта Гудермесски маьхк еча заводе а хьалъергья тара йоацаш хьоар лоаттадара ойла склад. Назрановски маьхк еча завода цеха реконструкци ергья, цига болх бе йолайолийтаргья дийнахьи буси 16 тонн формови маьхк ергйола ши технологически машина, тара йоацаш хьоар дIаоттадара йола склад а хьалъергья, иштта тара йоацаш хьоари тухи дIаоттадара йола склад хьал а еш, формови маьхк яра йола агрегат оттаергья № 4 йолча маьхк еча заводе.

ДIадахача шера производственни сакхаташ нийсдаларах городерча торгови организацешка хьакхаьчачачул тIехьагIа брак йир 11 тонн маьхки маьхка - булочни изделеши. Из продукци хьаяьчарна гIода йола санкцеш а яь, царга хьатакхийтар 2,6 эзар сом.

Брак яь йола продукци хьалха санна дукха нийслу хIанз а. Мичча хана а хьежача маьхках е маьхка булочни изделех юкъера лаьрхIача 13 процент хул брак йолаш. Уж кхоачамбоацараш цIендаь дIадахар а бахача наха денна эцаш бола кхача махетта дика хилийтар а маьхк еча предприятей кулгалхоша кхоачашданза дaргдоаца декхар да.

Н. МАЙТАК,
Стандарташта тIахьожам лоаттабара вола паччахьалкхен инспектор.

ХЬАЛХАЛЕ ДIА ЦА ХЕЦАШ

Къахьегама совгIаташца накъабаха лаьрхIад кастта Москве хургйолча партийни форума тха совхоза къахьегамхоша. ТIехь-тIехьа шерагIа яржаш, йоагIа цунна хетаяь социалистически ахь.

Хьайбаш лeладераштa юкъеше юххьанца яьккха хьалхлe дIа ца хецаш, хьайоагIа Долакха-Юртарча отделене шурий-товарни ферма коллектив (заведующи А. Тимурзиев). ДIабахача биъ бетта план тIеххкхоачашйир цо 2370 центнер шура паччахьалкхенна дIа а енна. План—1769 центнер яр. ХIаьта цу юкъа хIара кхоабача Iаттагара йоаккха шура 1016 килограммага дIакхачийтар, е планах йоагIачул 154 килограмм совгIа.

Цу тайпара лакха производственни хьокхамаш даха йолаелар из ферма формализм юкъера дIа а яьккха, бокъонца йолча подряда хьисапе къахьегам вIаштIехьбаьккхача. ХIанз шоай балха чIоагIа раьза ба дояркаш, скотникаш. ХьалхагIа, кхыметтел, шоаш дIалу шура мел я, цох шоашта хьа фу доагIа ховш нах дукха бацар царна юкъе.

ХIанз хIара дояркана ховше мел шура йоаккх, цох паччахьалкхенна мел дIалу, шийна цох фу доагIа.

Алапеш а айденнад хьайбаш леладерий. Планаш тIехкхоачашйинча, юккъера лаьрхIача 210—220 сом ахча эц бетта хIара доярка. ДикагIчарна 300 сом а кхоач. Царех ба, масала, Шундалиева Макка, Дзаурова Мадинат, Рамазанова Новдаш, кхыбараш.

Лоацца аьлча, шоаш хьадеча хIаман бизза дай шоаш болга дIахайна нах хьинарегIа къахьегаш, рузкъан дукхагIа кхом беш ба. Из болам хьаллацар а къахьегамхошта эшачунга хьажар а тха декхар да.

М. АРЧАКОВА,
Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхоза экономист.

Ца малар—вахара хьисап

ФОРМАЛИЗМАНА КАРАЯХА КОМИССИ

Цхьа-ши кIира даьлча кхошу доал корта бохабу маларaш меларцеи алкоголизмацеи къовсам дIаболабаь. Вай мехка массайолча миIингашка санна, Нохч-ГIалгIай республике а, сихха тохаденна комиссеш, советаш вIашагIъехкар леррагIа из болх бара.

Цу тайпара комисси вIашагIъеллар «Красный молот» заводе а.

Тахан мехка общество маларцара хийрайоалаш йоагIача, перестройка чакхъяккхара къаьгга уйлаш йола болхлой кадраш чIоагIа эшача укх бехктокхамеча хана малагIа болх бу цу комиссе? ХIаьта «Красный молот» завод вай республике эггара лоархIамегIчарех а йоккхагIъярех а предприятима йий 5 эзар саг ва цига къахьегаш.

Комиссе оттаяь дуккха мероприятеш чуйоагIа план хьахьокх цун председатела Хохлов Николай Павловича.

План йолаш я. Кхы дIахо? ДIахо хIама дац, даьсса хабараш мара. Из иштта хилара сурт хIанз вай гойтаргда.

Соахкеи укх шера дIадахача беттaшкеи Грознерча медицински вытрезвителе городе мел йолча предприятешкарчул дукхагIа хиннаб цу заводе болх беш бараш.

1987-ча шера цига хиннав заводера 98 саг, хIаьта укх шера шин-кхаь бетта 19 саг. ТIаккха менна бале а, цига дIа ца кхоачаш бисараш мел хургба уж.

Из цхьа масал кхоачам болаш да комиссе болх мишта бу хара. Кхыметтел комиссе учете латташ болча корта бохабу маларaш мелача наьха, вахара хьалаш довзаш а царца бала болаш а бац комиссе доакъошхой. Цул совгIа шоаш учете дIаоттабаьрех кхы дIахо фу хул хьожаш саг а вац. Масала № 11 йолча цеха профсоюзни комитета председатела Крылов Владимир Михайловича йоах: «Тха комиссе учете лаьтта болхло А. Манов хIанз болх беш ва е вац хац сона».

Хьажал тIаккха болх беш вий а ца ховш хилча, корта бохабеча маларашца, цун малагIа бувзам ба мишта ховргда, из маларах мишта хийрвергва? Уж саннабараш дукха ба заводе.

Корта бохабу маларaш мелилга нийса гIулакх доацилга а цунах зе мара пайда ца балга а массанена дика ховш да, амма малар дIадаьккхача цун кога метта цхьаккха хIама дIа ца оттадеш хилча, фу де деза хьалха маларах беттaлуш хиннараша? Духхьал штрафех выговорех гIулакх хургдий? «Красный молот» заводе из дечча бесса.

Хиллане а хургдац. Мукъаха, цхьан хIаманца «хьалйиза», болхлой теркам тIаувзаш йола тайп-тайпара мероприятеш чакхъяха, цу гIулакхаца хьашт хила декхарийла еций заводе вIашагIъелла лаьрххIа йола комиссе. Каьхата тIарчул совгIа комиссе деш хIама дац.

ДукхагIбола болхлой общежитешка бах. ХIаьта йиз-за вIаштIаръяьча общежите духхьал цхьа телевизор мара самукъадаккха кхы хIама дац. Из а болх беш а ца беш а хул. Масала, общежите вахаш ва завода болхло Г. Шиянов. Корта бохабеча маларашта тIехьаваьнна а ва из. Дезал болаш а ца хилча, сайрийна чувеча хьаде хIама а ца хилча, малар дагадоха хургд-кх цунна, цудухьа каста вытрезвителе кхоач из новкъост. Дукха ха йоацаш советски Эскаре гIулакх даь а ваьнна цIавена ва слесарь Ю. Осипов. Корта бохабеча маларашта тIехьавалар бахьан долаш прогульщик хинав цох. Уж санна бола кагий нах кхы дукха а ба цига. Царга шортта мукъа ха я балхара чубаьхкача. Бакъда, пайда а болаш деш хIама дац. Со яллац мукъача хана маларaш мела деза, ала, амма цу ханах боаггIаш бола пайда ийбеш хилча, уж кIезигагIа мергда.

«Красный молот» завода йоккха ДК я. Цхьабакъда, болхлоша цхьаккха а культурно - массови, спортивни балха дакъа лацац цига, вешта аьлча уж юкъе эзабац цу гIулакхашта, тесса, шоай лоIамагIа битаб, цар бала а боацаш.

Маларашца къовсам лоаттабара йолча завода комиссе председатела Н. П. Хохлова дувцачогIа корта бохабу маларaш меларашца цхьаккха къовсам лоаттабе а цхьаккха болх бе а эшаш бац. Цо йоах: «Дошо дворец хуле а, пайдана яц, корта ца хуле. ХIаране ше дита деза малар: цхьаккха общественни организацей низ дIакхоачаргбац из де, саго ше ца дой».

Вай ювцача завода общественни организацеша мо мара из болх ца бой-м, цхьаккха хIама карагIдарг а дац царна. Новкъоста Хохловна кхыметтел шоаш наркологически кабинете дарба де мала, масса саг хьожаваьв, цига дарба деш малаш ба хац.

Комиссе леладер-м гуш ма дий. ТIаккха цу балха малагIа кулгалду завода партийни, профсоюзни комитеташа. Из хIанз хьагучадаргда.

Комиссе вIашагIъеллача денз профсоюзни комитета заседанешка цкъа дийцадац цо беча балхах лаьца. ХIаьта паркома заседане 1987 шера январь бетта талмастта хьоахадаьд цу хьакъехьа, тIехьагIа денна хIама мо мара кхы дага а дехадац. Цу заседане белгалдаьккхар корта бохабу маларaш мелар бахьан долаш балха тIа Iалальмате дукха прогулаш юаьнна. Цхьабакъда, уж хIанз а кIезигъеннаяц. ДIадахача шера цу бахьанегIа 2098 сага-ди болх ца беш даьккхад, хIаьта карара шу дIадоладелчахьа — 679 сага-ди.

Из иштта долашше а къахьегама дисциплинах лаьца цхьанна а метте йийца яц подразделеней кулгалхой отчеташ, маларца къовсам лоаттабеча коммуниcташа малагIа дакъа лоац теркалдаьдац. Вешта из хьан дергда, завода паркома секретара Николай Иванович Колпаковна шийна комиссе фу болх беш я, цу хьакъехьа заводе фу ду ца ховш хилча, белгалдаккха деза из ше хьалхагIа цу комиссе председатель хинна хилар а. Цу хана геттара из къовсам ирбе беза, яхаш хинна хилар а. ХIаьта паркома секретара заместитель Нина Петуховна-Станевич Iокадаш я: тхоашта могар ду оаха, медвытрезвителе кхаьчар «Молне» тIа воаккх, из бегвоахаш сурташ дехк, хьалхагIа менна балха хьавенар малав хьожаш рейдаш а йора оаха, яхаш.

Бегвоахаш сурташ, меннар гучавоаккхаш рейдаш — цар а цхьа пайда беш хила беза. Уж хургдар хинна даьннaчул тIехьагIа деш дола таIазараш да. ТIаккха дикагIа дацар-теш зулам хьа ца хилийта, из хьахилале де дезар дича, наьха сакхетам лакхбергболча, теркам тIаозаргбола мероприятеш чакхйоахаш болх беш хилча.

Шоай общежитешкара хьалаш во долга а, цига цхьаккха кхетама болх боацилга а ховш я Н. Станевич. Амма уж хьалаш тоаде дезар, болх боаггIача боарам тIа баккха безар малав ховш дац. ЦаI варга хьежа хургба-кх уж.

Шоай бехктокхам ца кхетабеш гIулакх доаггIача тайпара ца деш завода общественни организацеша болх лелабарах хьахулар фуд?

Из да дIадахача шера заводо арахеца езаш хиннaчул дуккха кIезигагIа продукци арахийцай, хIаьта укх шера 4 бетта—а иштта кIезигагIа арахийцай. Иштта алсамма лохъеннай къахьегама овсарле, ЦунагIа кхетаде хала дац хIаравар ший метте ца хилча, халкъа боахама цунах мел зе доал. ХIаьта «Красный молот» завода продукцега хьежаш вай республике а цул арахьа а дукха предприятеш я.

Т. ХАШАГУЛЬГОВА.

Доазол дехьара

280 шера хадданза болх беш хьайоагIа «Твинингз» яха чай арахецаш йола цIи хеза английски фирма. Из хьайир 1706 шера Томас Твининга, цу хана денз цун тIехьен нйслагIча ноахало дIахохьу из гIулакх. 1717 шерага кхаччалца «Твинингз» яха фирма кофе арахецаш яр. Цхьабакъда, конъюнктура хувцалуш латташ хиларах Томас Твининг чай хьаде волавелар. ХIанз «Твинингз» яха фирма дунен тIа эггара йоккхагIчарех я. Цун капитала шера йола оборот 100 миллион фунт стерлингов тIех я. Фирма ший продукци 90 мехка дIаухийт. ХIанзара цун да Сэм Твининг карагIдаьнначох кхоачам баь Iец, цо массаза производство эргайоах чаь керда тайпаш лех. «Твинингз» фирма ший 46 сортах дола чай 151 тайпарча упаковкашка а дехкаш дIаухийт.

СУРТА ТIА: Гемпшир графстве «Твинингз» фабрикe арахецача чаь кердача сорташка хьожаш ба.

Камера-Пресс—ТАСС сурт.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

ЦIАЬКХА ВIАШАГIКХЕТА МОТТИГ—МОСКВА

ДIадахача кIирагIа Женеве шин дийнахьара вIашагIкхетар хилар СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Э. А. Шеварднадзе США паччахьалкхен секретараца Дж. Шульцаца. ЧIоаггIа теркам тIабахийта цунга хьежаш хилар дерригача дунен тIа. Иштта сел чIоагIа цунца нах хьашт долаш хилар кхетадеш да: Женеве шин министра даь къамаьлаш май чакхбоаллаш — июнь болалуш М. С. Горбачевеи Р. Рейганеи хургдолча московски вIашагIкхетара кийчо яра календара тIеххьара этап яр. Кхыча дешашца аьлча, хIанз хиннача переговорех, хьалххагIе а яьча дискуссех кIезига а доацаш тийша да, мел беркате хургда лакхерча боараме хургдола аргIанара советско - американски вIашагIкхетар.

Шаккхе министр раьза хилар шоаш яьча беседай итогашта, иштта параллельно заседанеш яьча экспертий группай балха результаташта а, хIаьта уж технически деталашта дагабоалаш а хилар. Керттера дош — стратегически наступательни герзаш ахаш кIезигдара хьакъехьара договор кийчделга. Из массехк бетта Женеве тIатеIIа дувцаш я шинна а мехка делегацеш. Дикка боккха никъ баь баьннаб, бакъда ерригa духьаленаш яьха яьннаяц. Шинна а оагIоно кхетаду проблема чоалхане йолга — дувцар да структурага диллача шинна а оагIонгара яраш чIоаггIа бе-бе йолча ядерни арсеналех, хIаьта лаха езар баланс я цхьаккха а оагIонна шийна кхерам тIалатт, аьнна хетаргдоацаш.

ТIеххьарча кIирашка къаьгга гучадаьннад, гаьнна кхеташ йола фегарчеи фордa тIарчеи базироване ткъамаш дола а континенташта юкъе лела мобильни а йолча ракеташта йоагIаш йола вай позицеши американций позицеши хIанз укх сахьате вIаши гаргаяхканза йолга. Советски Союза безам бар стратегически наступательни герзаш Iоадаргахьа долха моллагIа а наькъаш дIакъовла. Вай тIехьа да иштта 1972 шерара ракеташта духьаларча оборонах дола Договор кхоачашданза даргдоацаш хиларахи бартагIа оттаяьча хана цунна юкъера ца довларахи йола уйла чIоагIа лелаяра а. Бакъда Вашингтон ловш яр седкъашкарча тIемашта кийчо яра никъ мукъабаккха. Цхьабакъда мелла чоалхане духьаленаш яле а (атта переговораш хургья мотташ-м цхьаккха а хиннавац) барта дахкаргахьа дукха белгалонаш гучаяьннай.

Э. А. Шеварднадзеи Дж. Шульцеи дийцад гаьна кхетар юкъерча боараме а кIезигагIа а дола ракеташ дIаяхара хьакъехьарча Договора ратификаци ярца дувзаденна дешаш а. Сел дукха ха яц США сенате цунна ратификаци яра процесс юхасеца: хьахиннад вIаштIехьдаьха нийсде дезаш дола цхьадола дешаш. Масала, къаьгга къоастаде дезаш хилар кердача физически принципий ларда тIа хьадаь хила йиш йола герз чулоацаш дий-теш договор, яха дош. Бакъда, чулоацаш долга, жоп делар министраша. Цу хьакъехьа кIал кулгаш яздаьд лаьрххIача соглашенена.

ТIеххьарча кхаь шера советски а американски а министрий хинна вIашагIкхеташ хIанз ткъаьиттнега кхоачаш латт. ЦIаккха а хиннаяц советско - американски цу боарамера диалог иштта интенсивни. Хила доагIаш хIама да дискуссей хьаддa порядок а дувцача дешай список а укхаза вIаштIехьяьннaлга. Хьалха хиннача вIашагIкхетарашка а санна, хIанз Женеве а министраша йийцар регионални проблемаши сага бокъонашца дувзаденна дешаши, хIаьта иштта шинна оагIонна юкъера гIулакхаш а. Дувцача дешай цхьаькха раунд хургйола моттиг — Москва, цига хурга лакхерча боараме диазлагIа вIашагIкхетар.

АМЕРИКАНСКИ ПОЛИТИКЕРА ВIАШДУХЬАЛЕНАШ

Маца дIаоттаргда, юххера а, гаьна кхетар юкъерча боараме а кIезигагIа а дола ракеташ дIаяхара хьакъехьара советско - американски Договор ВIашагIкхийттача Штаташка бокъонца дола закон а хинна? Из дош хIанз шерра дувцаш да политически гIозарашка а дунен тайп-тайпарча мехкий прессе а. Цу гIулакха общественносто саготде дезаш а из цецйоаккхаш а дола аргIанара хIама дIадоладелар США сенате демократически дукхагIбарий лидера Р. Бэрда конгресса лакхерча палате из договор дувцилга «хьада ха а йоацаш тIехьадаьккхад», аьнна заявлени яьчул тIехьагIа.

Этта хьал, гуш ма хиллара, гIулакх вIашкадоаладеш дац: Iальмате йоккхача ядерни арсеналий цхьа дакъа физически дIадаккхара тIаберзабаь историечух эггара хьалха Советски Союзаи ВIашагIкхийттача Штаташтеи юкъе баь барт чакх ца боалийташ юхабетт. Дагадохийта мегаргда соахка декабре РСД а РМД а хьакъехьарча Договора Вашингтоне лакхерча боарамеча вIашагIкхетаре кIал кулгаш яздар США а дерригача дунен тIа а шерра хьаллаьца хилар. Ховш ма дий из кийчдаро, цу хана белгалдаьккха ма хиллара, эггара чоалханегIа дола хIанзарча ханара дешаш а дика лоIам хилча къоастадеи кхы а кIезигагIа кхераме болча машаргахьа хьалхашкахьа дахеи йиш йолга хьахьекха хилар.

Бакъдар аьлча, этта хьал вIашкадоагIаш доацаш санна хетадала тарлу американски политически кухне гIулакхаш довзаш воацачоа. США шоай обозревателаша а дунен тайп-тайпарча мехкашкарча США дешашта болча специалисташа а лерхI, РСД а РМД а хьакъехьарча Договора Вашингтоне ший ханнахьа ратификаци ца еш тIехьатетталга хоржамашта хьалхарча кампанеца дувзаденна укх миноте де лерхIа хIамаш бахьан долаш делга.

«Цунца дувзаденна нийса доагIаш да укх тайпара хаттар, — яздаьд «Юманите» яхача газето, — сенах латт иштта гIа баккхара бахьан-хоржамашта хьалхара къовсам болча ханара гаьнардар гуш йоаца политика е военно - промышленни комплекса оагIонгахьара беш бола Iоткъам?» Цхьа бахьан доацаш оттадаьдац из хаттар, нагахьа санна соглашенена кIал кулгаш яздеча хана а цхьабола сенатораш, конгрессе дуккха тоадараш — договор чIоагIдайтаргдоацаш — дергда яхаш кхерам тIатувсаш хинналга теркалдича хIаьта а.

Администраце викалаша укх деношка общественноста хьалхашка дувнаш дуъ шоаш договора тIехьа ба яхаш, дувцар алхха «цхьайола «технически проблемаш» тоаяра хьакъехьа мара дац, йоах. Из ншта дале а, ховш ма хиллара, лакхерча боараме декабрьски вIашагIкхетар долаш документа кIал кулгаш яздеча хана еррига проблемаш къоастаяь яр. Американски кепайоазоно цу хана хоам баьбар, цун хIара положени кIоаргга тохка а тохкаш, шинна а оагIон хьаштакал а деш кийчъяь хиларахи из Пентагонан кхыйолча американски ведомстваштеи хьашт долаш хиларахи.

«Вашингтон пост» яхача газета еннача интервью тIа Великобританс премьер-министра М. Тэтчера США сената хьалхадаьккхадар, нагахьа санна РСД а РМД а хьакъехьара Договор Москве советско - американски вIашагIкхетар хилалехьа мога ца дой, цо «толхае тарлу тIехь-тIехьагIа дегIабоагIаш бола тешам кхетабара керда уйла».

ПАНАМА: ПСИХОЛОГИЧЕСКИ КОТАЛО

9 мае Панама 100 совгIа йолча банко нах чубахкийта хьайийллар шоай наIараш. Кассай кораштa юхе очердаш эттар, счетни машинкайи дисплеяйи лакаш тIа пIелгаш детта болабелар клеркаш, шорх деллар банкотий баьццарча пачкаша. Цкъарчоа башха тамаш йолаш хIама дац из, массахана хулаш ярел йIаьхагIа очередаш кассашта хьалхашка эттай ца аьлча. Цхьабакъда цу массахана хулар санна долчох латт кIоарга маIан: юха а болх бе йолаенна мехка банкаш, йолче экономика — дийна я. Дош сенах латт аьлча, из латт бIарччача шин бетта къаман финансови система, ма дарра аьлча, Рейгана администраце цу мехка духьала оттаяь экономически санкцеш бахьан долаш сеца хинна хиларах.

Банкаш хьаеллар политически обозревателаша лаьрхIад ВIашагIкхийттача Штател Панама цIенхаштта психологически котъялар санна.

Ховш ма хиллара, февраль чакхбоаллаш, Вашингтоно военни, политически, экономически тайпара дукха гIулакхаш чакдаьхар Панамерча хьала дестабилизаци яра, мехка хIанз болаш бола кулгалхой дIабахар духьа. США военни базашка Панамски канала зоне американски бIун контингент кхы а дIайигай, цига яьй провокационни военни маневраш. Къаьстта чIоагIа тешам бенна дар США доал деш дола гIозараш шоай тохкамах чакхъяьннача средствах — экономически санкцеех. Вашингтоно меттахьа ца йоалийташ американски банкашка соцаяьй панамски счеташ, океанашта юкъерча каналах пайда эцарах доагIар дIа ца телаш соцадаьд. Панаме ира финансово - экономически кризис хьаIайнай, керттерча даькъе американски капиталаца бувзабенна болча бизнесменаша вIаштIехьаяьха йола забастовкаш чакхъяьннай. США-с моастагIал тIехь лелаю акцеш лела а яьй (лела а ю) цу мехка латта американски бIу дIабаккха лаьрхIа а океанашта юкъера хин никъ цунга 2000 шу хьатIакхоаччаш дIабала лаьрхIа а долча Панамски канала хьакъехьарча договорага Панама юхахьажийта гIерташ.

МоастагIал тIехь США-с лелаеча акцеша цIенхаштта зе даьд Панама. Республика финансай министра Орвилл Гоудинга ма аллара, американски санкцеш бахьан долаш мехкара экономически хьокхамаш укх шера 10—20 процент лохлургда. Из бахьан долаш хьабе болх боаца нах дукхагIа хургба, эггара къегIа а юкъерча боарама тIоанегIа болча бахача наьха вахара боарам лохлургба. Цхьабакъда Панама экономика йохае, американски диктата из карайинга КIайча цIенна мегадац.

«США-с уж гIулакхаш леладой а, тха мохк духьалъэтта ца Iеш кризиса кIалхарбала а болабеннаб», — аьннад Панама президента Мануэль Солис Пальма.

США антипанамски кампани йохаш латт, ворхI шу совгIа йолча хана Никарагуана духьала лоаттабу бIеха тIом а санна.

Валентин ВАСИЛЕЦ, Виталий ЧУКСЕЕВ, Сергей ГОРБУНОВ. (ТАСС).